

עורך אלף סתיו וקוראיו

030

עמדות ופתרונות
לארועים מהחיים

פוטנט רשום

על יין באירופה לפני למעלה ממאה שנה, שהיה עבה כמו ג'לי; על מגפת הכרמים באירופה; שילוב תרופות להקאות 'תוצרת עצמית'; עוקץ גבאים ועוד

אני חוזר השבוע ליוון, עקב תגלית מרעישתה, אותה קיבלתי בעדות מיכאלי ראשון. זה גם מעניינא דפרשתא 'זוהימים ימי ביכורי ענבים'.

אכתוב כאן בתמצית מאד מרוכזת, מה היה כתוב עד עכשיו במדור.

השאלה היתה, במה שונה היין בזמן חז"ל, שצריך היה למזוג אותו בהרבה מים, כדי שיהיה ראוי לשתיה, מהיין בזמננו. רש"י אומר שהיין שלהם היה חזק. מה זה "חזק"?

יש שאמרו: היין שלהם היה חריף יותר. באו המבנים והקשו: יש 'ג' כמה יין יכול להיות חריף? בימינו לא יותר מ-17%, לדעתם גם אז לא היה יותר (כי החריפות תלויה בפעילות חיידקית שלכא' לא השתנתה). ניסו גם להביא ראיות ממרחבי הש"ס, אבל הראיות הן לכאן ולשם.

יש שאמרו: היין שלהם היה סמיך יותר. כדי להפכו לנוזל, היה צורך למוזגו. (גם לתיאוריה זו יש ראיות ופירוט מכל מרחבי הש"ס, לכאן ולכאן). בהקשר לזה הובאה עדותו של הר"ג רבי שלמה אהרן ורטהיימר זצ"ל, מגדולי ירושלים של לפני דורותיים, הכותב בתשובה, שהוא זוכר מילדותו, יין עבה כמו דבש שהיה בארץ ישראל. הוא עצמו הבין ברש"י את פירוש המלה "חזק" כ"חריף", ובא להקשות על דבריו, מהמציאות שהוא הכיר בענבי ארץ ישראל ושלכא' לא היתה מוכרת לרש"י באירופה.

היו קוראים שמאד תמהו על כך שת"ח בן דורנו, גדול ככל שיהיה, מייחס לרש"י חסר בעובדות, שהביאו אותו כביכול לומר פשוט אחר. אחרים הקשו עליו, שהרי אמוראי בכל חלקו גם הם בענין מציגת היין, בשעה שבפשוט דיברו על היין שהיה במקומם, ולא על יין ארץ ישראל.

אז ראשית אתן לנכדו הקרוי על שמו, לענות על דברי המשיגים על סבו, ואח"כ אכתוב את עניות דעתי, הנסמכת עכשיו על הגילוי המרעיש החדש שבדי, ובכך אקווה ליישב את כל ההדורים, היינו שדברי רש"י הק' ישארו על עומדם ללא שינוי, והכל גלוי וידוע היה לפניו, ומצד שני גם עדותו של הרב ורטהיימר אכן נכונה (לא כפי שטענתי בכתבה, שאולי הוא ראה יין שהיה בשמש או הסמיך עם השנים וכד') ואין סתירה. ראשית, למכתבו של הנכד.

יין ישראלי ויין חו"ל

אענה על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון. א. מש"כ שאי אפשר להסתמך על זכרוננו מימי קטנותו. נעלמה ממנו משנה מפורשת בכתובת כ"ח ע"א "ואלו נאמנן להעיד בגודלן, מה שראו בקוטנן" וכו', בענינים

תיאוריות ביחס לדבריו.

ג. מש"כ שא"א להגיד שרש"י לא הכיר את המציאות של היין בא"י וכו', ראה רמב"ן על התורה פ' כי תשא פסוק י"ג בענין משקל השקל, וכן תמצא שהרי"ד (בעל התוס' רי"ד) כותב בתשובותיו בס"י קכ"ג, לאחד מבעלי התוס', לענין רצועה שיוצאת מעכו בזה"ל: "ואילו הוה חזי ליה למר, ארעא דישראל, כדחזי לי (הרי"ד ביקר בא"י) לא הוה אמר הכי". דהיינו, אין לדיין אלא מה שענינו רואות, והוא דן לפי המציאות.

הכל נכון, אבל תמיהת הקוראים בעינה עומדת. הראשונים יכולים לומר כך על הראשונים (רמב"ן על רש"י, תוס' רי"ד על בעלי התוספות), אבל האם ראוי שמחבר בן דורנו יאמר כך?

ד. מה שרצה להוכיח מהגמ', מהמזיגה של של אביי ורבה שהיו בבבל, דהיינו שגם בבבל

חמורים של טומאה וטהרה ותרומ' ועוד, עיי"ש, וזה מדובר על כל אדם ואדם.

ב. מוזר בעיני, כשמתייחס לדברי הגרש"א ורטהיימר זצ"ל, שכותב על מציאות שהיתה לנגד עיניו, שהביאו פה בירושלים יין ישן שהיה עב כמו דבש ממש, וכותב שם: "ועתה אין בנמצא עוד פה יין מתוק עב כזה, רק במרתפים הישנים", וע"ז כותב הכותב: "יתכן שראה רכו של יין. יתכן שראה יין שעמד בשמש והתאדו מימיו". האם ככה מתייחסים לדברי הלכה שהגרש"א דן בשו"ת שלו, שכאילו זה תיאוריה וכו'? האם הכותב לקח יין עכשוי בשמש, וזה נהיה עב כמו דבש?!

אכן אני חוזר בי ממה שכתבתי, לדחות עדות של פוסק, בסברות כרסיות שאין בהן ממש. אומר רק ליכותי: נשפו בעורפי כל אלו שהודעו מכך שהוא מעלה תיאוריות ביחס לפי רש"י, ולכן חשבתי שנכון להעלות

היו צריכים למזוג את היין, ואני תמה תמה אקרא. וכי הגרש"א ורטהיימר זצ"ל כתב שהיין בבבל לא היו צריכים למוזגו? הוא כותב על המציאות בזמנו באר"י, שבזמנים הקודמים היין היה עב וסמיך, ואח"כ כשהביאו מצרפת ומאמריקה, זה לא היה עב וסמיך. רק עורך המדור הנכבד כתב, שזה בגלל שבעת המינים שנשתבחה בהן אר"י וכו', וזה לא כתב הגרש"א.

כלומר, שהעדות שלו היא אומנם על ארץ ישראל, אבל יש להניח שכך היה בעבר בעוד מקומות (למשל בבבל). אני מסכים לגמרי ותיקף אביא את מה שנודע לי בנושא. אבל אם כך, נופלת כל התיאוריה שכאילו רש"י לא הכיר את ענבי א"י ולכן כתב מה שכתב. הלא אתם מודים עכשיו, שגם בחו"ל היה כך.

הכותב הנכבד ממשיך לכתוב עוד ועוד